

RUDAR

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Avstrijske strokovne organizacije v letu 1911.

Strokovna komisija na Dunaju je izdala poročilo o avstrijskem strokovnem gibanju l. 1911. Poročilo kaže zelo razveseljiv napredek na polju avstrijskega strokovnega gibanja. Ugodni gospodarski časi za skoro vse industrije in obrti in pa ločitev češke separatistične organizacije so omogočali mirno in uspešno delo za pridobivanje novih članov in finančno okrepitev skoro vseh strokovnih organizacij v Avstriji.

Poročilo strokovne komisije v mesecu januarju tekočega leta je po okrogli cenitvi omenjalo, da se je celokupna organizacija okrepila za okroglo 18.000 novo pridobljenih članov. V resnici izgleda, kakor kažejo statistične poizvedbe, napredek mnogo ugodnejši: 37 zvez je pridobilo okroglo 29.000 novih članov in le 16 zvez je izgubilo okroglo 8000 članov. Vsled češkega separatizma so v poslednjem letu trpeli še rudarji, steklarji in lesni delavci. Ločitev je povzročila rudarjem in steklarjem odpad 5500 članov; nasprotno pa so lesni delavci, ki obsegajo velik odstotek čeških delavcev v državi, izgubili le 600 članov, 75 centralnih zvez in lokalnih strokovnih društev izkazuje 421.905 članov naprav 400.565 v prejšnjem letu. **Priraslo je torej 21.340 članov**, t. j. 5,33 odstotkov; od prirastka jih odpade 16.015, t. j. 4,47 odstotkov, na moške člane in 5325 ali 12,51 odstotkov na ženske članice. Iz teh števil izhaja, da so žene v poslednjem letu dosegle najvišje število v strokovni organizaciji izza leta 1892. Naši sodrugi in sodružice so izvršili v tovarnah lep kos pridobivajočega dela, da so poučili delavke, jih prepričali o neobhodnosti strokovnega boja in jih pridobili za ta boj.

Finančno gospodarstvo mednarodnih centralnih zvez je bilo v poslednjem letu še ugodnejše kakor prejšnje leto. Dohodki so — brez stavkovnega sklada — narasli od okroglih 8.600.000 kron v letu 1910, na okroglih 9.200.000 kron v letu 1911. Izdatki za potno, brezposelno in za izredno podporo v sili so znašali v letu 1911, okroglo 2.075.000 kron, v prejšnjem letu okroglo 2.013.000 kron. Za bolniško, invalidno, vdovsko in sirotinsko podporo so izdale centralne zveze okroglo 1.548.000 kron. Potne, brezposelne in izredne podpore v sili izkazujejo prirastka okroglih 62.000 kron, bolniške, invalidne, vdovske in sirotinske podpore pa za okroglih 175.000 kron. Če zasledujemo obe skupini podpor izza leta 1901., lahko konstatiramo, da brezposelne podpore itd., katerim se v strokovnih organizacijah pripisuje bojni značaj, prav omahujejo pod vplivom vsakokratnih gospodarskih okoliščin. Nasprotno pa so izdatki za bolnike, invalide itd., ki imajo bolj značaj humanitarnih naprav v strokovnih organizacijah, dosledno naraščali in zahtevajo od leta do leta zviševanje prispevkov. Na to okolnost prav posebno opozarjamo, ker obstoja nevarnost, da je mnogo centralnih zvez prisiljenih uporabljati finančni uspeh ne toliko za izboljšanje delovnih in mezdnih razmer kot za ostale podporne pango.

Za stavkovne svrhe v prostih organizacijah strokovnih zvez je došlo skupno z blagajniškim ostankom od leta 1910, okroglo 5.049.000 kron, dočim je izdatkov okroglih 400.000 kron. Prebitek celokupne strokovne organizacije v

Avstriji znaša v obeh organizacijskih oblikah okroglo 1.767.000 kron. Imetje je doseglo višino 13.145.000 kron in je naraslo na glavo od 27 na 31 kron v zadnjem letu. Seveda se je tudi sklad za vzajemne podpore, ki ga državna komisija strokovnih organizacij v Avstriji ločeno upravlja in ki ni vštet v gorenji znesek, v poslednjem letu primerno ojačil v varstvo revnih organizacij.

Splošno ugodno finančno stanje centralnih zvez, zlasti v letih 1910 in 1911, izvira iz pravega spoznanja strokovno organiziranih delavcev, da se je zoper brezobzirnega organiziranega podjetnika v letu 1913 treba oborožiti, ko pojde za izboljšanje delovnih in mezdnih razmer. Centralne zveze so tekom let vestno skrbale za to in treba je le še dveh milijonov kron za stavkovni sklad, ki jih mora tekoče leto donesti, da čakamo mirno, oboroženo in bojvito na usodno leto 1913.

Zahteve, ki jih organizirano delavstvo prihodnje leto predloži podjetnikom, se bodo gibale v okvirju mogočega in dosegljivega. Od organiziranega podjetništva zavisi, če bo obnoveitev kolektivnih, skupnih in poedinih pogodb uspeh mirnega dogovora ali sad boja. Strokovne organizacije so se pripravile na obe strani; pripravljene so, da vestno tehtajo in uvažujejo, ampak če bo treba, da odločno in krepko zastavijo vse, da pribore svojim članom pravične zahteve.

Spoznanje, da je močna strokovna organizacija najkrepkejša obramba zoper organizirano podjetništvo in najzanesljivejša napadalna orožje za lepše življenje, mora prešiniti vse delavstvo. Vsak delavec, ki ni tlačanskega duha in ki se udeležuje delavskih političnih bojev, mora tudi v strokovno organizacijo svoje branše!

Viktor Adler.

V ponedeljek 24. t. m. je dopolnil Viktor Adler šestdeseto leto svojega rodovitnega življenja in vsa socialno demokratična internacionala se spominja ob tej priliki moža, ki je vse svoje izredne sile, vso svojo osebnost posvetil proletarskemu boju. In ne nazadnje slovensko socialistično delavstvo! Zakaj dr. Adlerjevo ime je tesno spojeno z razvojem socialne demokracije v Avstriji sploh in če bi hoteli pisati zgodovino njegovega delovanja, bi morali ponoviti zgodovino socialističnega gibanja v Avstriji, začeti z ono nesrečno dobo, ko je ležalo mlado delavsko gibanje po zlodejstvih Kämmererja, Stellmacherja in kumpanov na tleh, zadavljeno od nezaslišanega policijskega terorizma in brutalnosti. Ko so se po teh dnevih jele zopet zbirati oplasene delavske množice, opazimo dr. Adlerja povsod med prvimi: kot svetovalca, kot agitatorja, kot organizatorja. In potem, brez nehanja, ves čas na poti iz malopomembnosti in neznatnosti do mogočnosti, do katere se je razvila socialistična internacionala v Avstriji. Socialno demokratično gibanje je zgodovinski pojav, produkt gospodarskih zakonov, ki ovladujejo kapitalistično družbo in kot tak neodvisen od oseb, ki v njem delujejo. Vzlic temu ni podcenjevali žive stvarjajoče osebnosti v našem gibanju. Dr. Adlerjev delež v organizatoričnem in agitatoričnem delu avstrijske socialne demokracije je velikanski in trajen; s svojim realističnim pogledom, s svojo bistroumnostjo in preudarjenostjo je mnogo pri-

pomogel k sijajnim uspehom socialističnega gibanja v Avstriji. Slovensko dolavstvo s hvaležnostjo in z ljubeznijo pozdravlja osivelega socialističnega predbojevnika!

Krvna in kostna bilanca avstrijskih rudnikov.

Izšla je statistika avstrijskega rudništva za leto 1910. Avstrijski statistični uradi delajo splošno jako počasi in ako imamo sedaj pred sabo šele statistiko za leto 1910., ko bi jo pričakovali že za leto 1911.

Iz statistike hočemo posneti predvsem ne-zgode, ki so se zgodile to leto, zakaj ravno številke o ne-zgodah nas uče, pod kakimi težavnimi pogoji morajo opravljati mezdni sužnji rudniškega kapitala globoko pod zemljo svoje naporno in nevarno delo, in ravno te številke najglasneje kriče po odredbah za varnost in zdravje rudniškega delavstva.

Leta 1910, se je zgodilo v avstrijskih rudnikih 169 smrtnih in 2031 težkih poškodb. V razmerju s prejšnjim letom so se **težke poškodbe pomnožile za 38 slučajev**. Razentega so se težko ponesrečili: 1 obratni uradnik, tri tuje osebe, **33 delavk (3 smrtno)** in 3 delavke pri izdelovanju briketov. Pri rudosledbi so se ponesrečili: 8 delavcev smrtno, 30 delavcev težko in pri izdelovanju briketov 3 mladostni delavci. Na plavžih so se ponesrečili 3 delavci smrtno in 68 delavcev težko. Z ozirom na naraščanje in pojevanje pravi uradno poročilo: Smrtne ne-zgode so se pri rudništvu kamenitega premoga in pri rudništvu rjavega premoga pomnožile pri vsakem izmed obeh za en slučaj in pri rudništvu za pridobivanje železne rude za 5 slučajev. Pri drugih rudnikih so se pomnožile smrtne ne-zgode za dva slučaja. Težke ne-zgode so se pomnožile pri rudništvu za rjavi premog za 57 in v rudništvu za pridobivanje železne rude za 13. Zmanjšale so se pri kamenitem premogu za 18, pri kameniti soli za 9 in drugih rudnikih za 5 težkih ne-zgod. Po temtaka odpade izmed vseh ne-zgod, smrtnih in težkih, 44,97 odstotkov na rudništvo kamenitega premoga, 45,56 odstotkov na rudništvo rjavega premoga, ostanek pa se razdeli na druge rudnike.

V primeri s prejšnjim letom (1909) so ne-zgode v rjavih premogovnikih narastle za 0,86 odstotkov in za ravno toliko v kamenitih premogovnikih.

Največ ne-zgod se zgodi v rovih in na progah, namreč skoro ena četrtna smrtnih in nad ena tretjina težkih.

Sedanja divja in z blazno naglico se vršča produkcija brezobzirno tepta zdravje in življenje rudarjev. V rovih in na progah, torej pri izvažanju premoga, obhaja kapitalistični delavski umor svoje orgije. Ravno to velja tudi za delo v znamenitih morilnih brlogih, v odkopih, kajti nad 31 odstotkov vseh smrtnih in skoro 27 odstotkov vseh težkih ne-zgod se je dogodilo tamkaj. Naravnost strašno moramo imenovati tudi število ne-zgod pri vnanjem delu. Pomislite: nad 20 odstotkov vseh smrtnih ne-zgod in nad 25 odstotkov težkih ne-zgod se je dogodilo izven jame!

Na Češko odpade 79 smrtnih in 999 težkih ne-zgod; od teh pride 26 smrtnih in 159 težkih ne-zgod na kamenite premogovnike, 51 smrtnih in 786 težkih pa na rjave premogov-

nike. Na druge rudnike odpadeta 2 smrtni in 54 težkih nezdod.

Naravnost strašne so številke za rjave premogovnike: na 680 delavcev pride ena smrtna nezdoda in na 44 ena težka!

Na Nižje Avstrijskem so se zgodile tri smrtne in osem težkih nezdod, tako da pride na 262 delavcev ena smrtna in na 98 delavcev ena težka nezdoda.

Na Gorenje Avstrijskem odpadeta 2 smrtni in 14 težkih nezdod. Torej pride na 739 delavcev ena smrtna in na 106 delavcev ena težka poškodba.

Na Solnograškem je doletela 696 rudarjev ena smrtna in 4 težke nezdode. V solinah sta se dogodili dve in na plavžih 11 težkih nezdod.

Štajersko: 212 vseh težkih nezdod, 16 smrtnih; 28 nezdod več kakor prejšnje leto.

Koroško: 4 smrtne in 19 težkih nezdod.

Tirolsko: Na vsakih 250 rudarjev ena smrtna in vsakih 376 ena težka nezdoda; zgodili sta se dve smrti in 3 težke nezdode.

Kranjsko: 4 smrtne in 40 težkih nezdod. Na vsakih 613 rudarjev pride ena smrtna in že na vsakih 61 ena težka nezdoda. Zlasti visoka je številka za ružavi premog: že na vsakih 356 delavcev pride smrtna in na 46 delavcev težka nezdoda.

Dalmacija: Na vsakih 740 rudarjev v rjavih premogovnikih odpadejo 4 smrtne in dve težki nezdodi!

Istra: Pri edinem rjavem premogovniku v Labinju, ki zaposluje 516 delavcev, se je pripetila ena smrtna in 8 težkih nezdod.

Moravsko: 18 smrtnih in 208 težkih nezdod.

Šlezija: 27 smrtnih in 460 težkih nezdod.

Galicijska: 8 smrtnih in 54 težkih nezdod.

S tem pa še ni izčrpana krvava in kostna bilanca avstrijskega rudništva, kajti manjkajo še vse lahke poškodbe. V uradnem poročilu je tudi izkaz o poslovanju bratovskih skladnic leta 1910, kjer beremo, da je bilo **25.476 obojenj vsled ponesrečenja**.

Ogromen del te krvne in kostne bilance pa gre na rovaš znani nenasitnosti izkoriščevalnega rudniškega kapitala. Rudniški kapitalisti se na vse kriplje branijo zadostnih varnostnih naprav, rudniške oblasti pa ne nastopajo s potrebno energijo proti temu hudodelskemu ravnanju, porojenemu iz zločinske dobičkaželjnosti. Delavci se nečloveško priganjajo, kljub temu pa se jim izplačujejo tako slabe plače, da so navezani še na čezurno delo. Da utrujen in brezobzirno priganjan delavec ne more zadostno paziti na varnost, je umljivo; da se ob nezadostnih pripravah vsak hip lahko zgodi nesreča vsled blaznega priganjstva, je jasno. Nezadostne varnostne naprave ter brezobzirno priganjstvo pa je plod brezmerne dobičkaželjnosti rudniškega kapitala ter njega zaščitniki na vesti ogromno večino nezdod v rudnikih.

Četrta državna konferenca rudarjev.

Rudniška postavodaja.

O tej točki dnevnega reda je poročal sođr. **Elbert**. Konstatiral je napredek v rudniški postavodaji, ki je prepovedala žensko in otroško delo. Tudi zakon o izplačevanju mezde znači pomemben napredek, dasi ne odreja osem dnevnega izplačevanja, kakor so ga bili zahtevali delavski zastopniki, ampak štirinajstdnevno. Precejšnje število rudarjev ima še vedno naddeveturni delavnik. Zelo potrebno bi bilo obrtno nadzorstvo, v katerem bi bili zastopani tudi delavci. Rudniki naj bi se vsi poddržavili. Pri sklepanju o službenem redu naj bi sodelovali tudi delavci. Slednjič je govornik utemeljeval na koncu govora potrebo zakona o minimalni mezdi za rudarje. Če pa si hočejo rudarji priboriti pravičen zakon o minimalni mezdi, morajo predvsem ojačiti svojo organizacijo.

Po obširni debati se je soglasno sprejela

resolucija,

ki je z obžalovanjem konstatirala, da vlada namenoma ovira v parlamentu rudniško zakonodajo; nadalje je izrekla, da so dosedanji zakoni v varstvo rudarjev zelo nedostatni in ravno

vsled pomanjkljivosti jih razlagajo rudniški posestniki v škodo delavstva. Treba je temeljite reforme vse avstrijske rudniške zakonodaje. Nadalje je zahtevala konferenca:

1. **Popolna prepoved novih nakupov in otvoritev rudnikov po zasebni lastnini.** Stopnjevana razlastitev obstoječih rudnikov in njih poddržavljenje potom postavodaje.

2. **Zmanjšanje delovnega časa v rudništvu** za vse delavske kategorije, izven jame in v jami **na osem ur**; vožnja noter in ven se vračuna. Pri gorkoti 30 stopinj Celzija, pri veliki povodnji in pri močnem razvijanju prahu se mora delavnik skrajšati na šest ur.

3. **Uvedba jamskega nadzorstva s sodelovanjem delavcev.** Volitev delavskih nadzornikov iz srede delavcev in njih plačevanje od strani države.

4. **Popoln nedeljski počitek najmanj 36 ur** za vse delavce v rudništvu. Za delavce, ki niso deležni prekinjenja, posebni nadomestni dan počitka.

5. **Ustanovitev zakona o minimalni mezdi;** razširjenje reforme rudniške postave na vsa določila, ki pridejo v poštev za delovno in mezdnorazmerje in za delovno pogodbo.

6. **Uvedba rudniških obrtnih sodišč.**

Konferenca spozna v socialno demokratičnih poslancih v parlamentu edine prave zastopnike njih interesov in jim izreka za njih dosedanje delovanje hvalo in pripoznanje, obenem pa tudi željo, da še v bodoče nastopajo z vso energijo za izvršitev njih zahtev, da dosežejo skrajšnjo izvedbo taistih.

Varstvo delegatov.

Poročevalec **Brda** opisuje siloviti in nasilni pritisk podjetnikov na delegate rudarske zadruge. Rudniški posestniki jih škanirajo na vse načine, kaznujejo jih s težkimi globami za najneznatnejše prestopke ali pa še celo brez povoda, za delo jim odkazuje najlažša mesta bodisi z ozirom na zaslužek bodisi z ozirom na zdravstvene razmere, često pa jih brezobzirno vržejo na cesto. Govornik je navedel celo vrsto vnebovpijočih slučajev, prav tako tudi delegate, ki so se oglasili k debati.

Po debati se je soglasno sprejela naslednja resolucija:

S postavo 14. avgusta 1896 ustanovljene rudniške zadruge so zgrešile svoj namen. Edno, kar ima za delavstvo vrednost, so krajevni delavski odbori, delavski zaupniki. Ti pa so zelo ovirani v svojem delokrogu, ker nimajo nobenega varstva proti škaniranju podjetnikov. Delegati imajo važne naloge. Nastopati bi imeli kot posredovalci med podjetniki in delavci, sporočati bi imeli želje in pritožbe delavcev, zabranjevati bi imeli izbruhe stavk in poravnati že izbruhnjene stavke, ampak kot delavci niso deležni najmanjšega varstva. Delavci ne prenehoma silijo in pozivajo delegate, naj sporoče različne želje in pritožbe. Obratna vodstva in nadzorstveni organi sovražijo delegate zaradi neprestanega sporočevanja delavskih pritožb in želj, in ker so delegate do podjetnika v službenem razmerju, se to sovraštvu izraža v škaniranju pri delu, v nezadostnem izplačevanju ali v odpuščanju z dela ali iz rudniškega stanovanja.

Proti takim škanam so delegate popolnoma brez varstva.

Zadružna postava določa, da mora vsak za delegata izvoljeni delvec izvolitev sprejeti, določa tudi dolžnosti delegatov, nima pa niti najmanjših določil o varstvu delegatov nasproti delodajalcem.

Tej okoliščini je pripisati, da tudi krajevni delavski odbori oziroma delavski delegate niso v stanu izpolnjevati svoje naloge, in marsikateri konflikt med delavci in delodajalci, ki bi se sicer utegnil pravočasno poravnati, privede do stavke.

Ta zla se morejo odstraniti samo s primerno reformo rudniško-zadružne postave, ki zavaruje delavskim delegatom zadostno varstvo in zagotovi vsaki obeh skupin avtonomno upravo.

Državna konferenca rudarskih zadrug v Avstriji poziva vlado, da kar najhitreje predloži državnemu zboru zakonsko predlogo o reformi

rudarskega zadružnega zakona, ki naj obseza predvsem naslednja določila:

1. Varstvo delavskih delegatov proti neopravičenemu odpustu z dela ali iz rudniškega stanovanja in ugotovitev mezde najmanj v višini na dotično delavsko kategorijo odmerjene povprečne mezde, in sicer v teku funkcijske dobe in najmanj eno leto po njenem preteku.

2. Vsaki skupini se prepusti lastna uprava njenih administrativnih in finančnih postav.

(Konec prihodnjič.)

Kako se je celjski državni pravdnik blamiral.

Zadnji čas veje po avstrijskih državnih pravdnistvih pod egido justičnega ministra dr. Hohenburgerja sumljiv veter. Državni pravdniki brezobzirno divjajo po časopisju, ki se bori za pravice ljudstva in razkrinkava kapitalistično meščaske pjavke raznih vrst. Predrznost nekaterih državnopravnih gospodov je celo dosegla nezaslišanost, da konfiscirajo govore, ki so bili govorjeni v državnem zboru. Nezaslišana predrznost in postavolomstvo je to, zakaj postava jasno določa, da se govorov v državnem zboru ne sme dotakniti rdeči svinčnik državnega pravdnika. Tisti torej, ki bi morali stati na straži in varovati določila države t. j. postave, jih z vnebovpijočo nezaslišanostjo drzno kršijo! V parlamentu so socialno-demokratični poslanci že ožigosali to postavolomstvo in sam podpredsednik državnega zbora sodrug Pernerstorfer je označil to početje za nezaslišano.

Avstrijskim državnim pravdnikom je torej močno zrastel greben. Morda jim daje pogum absolutistična strahovlada na Ogrskem, pa mislijo, da smejo neomejeno vladati s svojim rdečim svinčnikom.

Tudi »Rudar« ima opraviti z enim takih gospodov. Ta je celjski državni pravdnik. Njegova konfiskacijska praksa je reakcionarna kakor je bila konfiskacijska praksa v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja proti socialistom, ko so nemoderno misleči državni pravdniki vsako modernejšo besedo smatrali za poziv k revoluciji in še za kaj hujšega. Mi nikakor ne pričakujemo od državnih pravdnikov, da bi bili socialističnega mišljenja. Ampak toliko pa smemo zahtevati od njih, da razumejo razvoj časa in da ne tiče tam, kjer so bili pred desetletji. Ali v Avstriji je še nekaj državnopravnih gospodov, ki bi jim človek želel nekoliko več modernega mišljenja.

Ampak povrnimo se k celjskemu državnemu pravdniku in njegovi dvakratni blamaži! Pred kratkim smo bili priobčili dopis iz Trbovelj naslovljen »Morilec kapitalizem!« Gospod celjski državni pravdnik ga je zaplenil, češ da hujskamo k razrednemu boju in k sovraštvu proti posedujočim razredom. Ali čujte! V doslovnem prevodu je prinesel tisti dopis graški »Arbeiterwille« in za njim ljubljanska »Zarja«, dasi graški in ljubljanski državni pravdnik nista nikakšna prijatelja socialističnega tiska. Opravičeno je konstatiral »Rudar« to blamažo celjskega državnopravnega gospoda, prav tako opravičeno se je ponorčeval tudi iz neusmiljeno spakedrane slovenščine celjskega državnega pravdnistva, konstatiral je silovito blamažo celjskega državnopravnega gospoda ter mu prijazno, a odločno povedal, da se moti, če misli po tej poti ustaviti upravičeno kritiko vseh neznosnih razmer v pašaliku trboveljske premogokopne družbe. Tistemu članku smo dali naslov »Konfiskacija«. Tedaj pa se je zgodilo, da je naša kritika užalila gospoda državnega pravdnika, pa si je mislil, če sem užaljen jaz, užaljena je tudi postava, in v tem globokem prepričanju je šel pa je konfisciral ves članek. Ta nezaslišana in neutemeljena konfiskacija, ki z žarko lučjo osvetljuje skrajno reakcionarno mišljenje gospodov na državnem pravdnistvu, pa je bila celo c. kr. celjskemu okrajnemu sodišču preveč! Sodišče je namreč razveljavilo konfiskacijo z utemeljitvijo, da je ves članek naperjen izključno proti državnemu pravdniku. Celjski gospod državni pravdnik se je torej lahko prepričal, da on še ni zakon, in če se čuti užaljenega on, s tem še ni razžaljen zakon.

Nadalje nam je blagovolil zapleniti vneti državopravdni gospod tudi del članka »Budimpeštanska revolucija« in zadnji odstavek dopisa »Manire inženjerja Vojte«.

Na to brezobzirno konfiskacijsko prakso celjskega državnega pravdnika rečemo samo to-le: **Celjski državni pravdnik naj nikar ne misli, da je on zadnja inštanca za zakon v Avstriji!**

Morilec kapitalizem.

Dne 5. junija 1912 so vložili poslanci **Cingr** in sodrugi na justičnega ministra naslednjo interpelacijo:

Državni pravdnik v Celju je konfisciral 15. številko v Trbovljah izhajajočega »Rudarja« zaradi naslednjega članka.

Spodaj sledi prvotni tekst, ki je bil priobčen v »Arbeiterwille«, ki izhaja v Gradcu:

Trbovlje. (Morilec kapital.) Od 13. na 14. t. meseca ponoči se je zgodila ob četrta na 4. uro zjutraj v pralnici strašna nesreča. Delavec Volaj Nikolaj se je v odmoru vlegel na jako široki gonilni jermen in je od utrujenosti zaspal. Tega ni opazil strojnik, ki je spustil stroje v tek, jermen je spečega Volaja prenesel med kolesje strojev, ki je vse telo in posebno glavo nesrečnega delavca v pravem pomenu besede strlo. Razume se, da je bil revež takoj mrtev. Volaj zapušča vdovo v blagoslovljenem stanju in 6 malih otročičev. Zopet drastičen dokaz, na kak brezvesten način postopa uprava rudnika v Trbovljah z življenjem ubogih trpinov. Majhne plače, ki jih trboveljska premogokopna družba plačuje pri njej vposlenim delavcem, dajejo delavcem v mnogih slučajih povod, da se ponujajo za izvrševanje takozvanih nadšitov (Ueberschichten). Tudi Volaj se je z ozirom na veliko bedo, v kateri je živel s svojo številno družino, ponudil, in tako se je zgodilo, da je šel že v ponedeljek ob 6. uri zjutraj na delo ter da se je z malimi presledki nepretrgoma nahajal na delu do četrta zjutraj. Delo bi bilo trajalo gotovo še dalje, ako ne bi bila grozna nesreča napravila temu trpinčenju od same utrujenosti že nezavestnega delavca konec. Ako ne bi bil Volaj nameraval delati še naprej, tedaj gotovo ne bi se bil v presledku vlegel na usodepolni jermen, temveč bi bil šel domov. Trboveljska premogokopna družba si bo gotovo zopet umila roke vpričo nesrečne družine, rekla bo, sam se je ponudil. V resnici sili ta družba delavce k delu, ki presega vse človeške moči, in sicer sili prvič na ta način, da jim za normalno delo tako sramotno malo plačuje, da delavcu, ki hoče vsaj za silo nasititi svoje lačne otroke, ne ostane nič drugega kakor udinjati se tej gospodi na milost in nemilost. Pazniški organi pa tudi vedno nagovarjajo delavce, naj napravijo namesto po enega kar po dva šihla. Kaj za to, da je prepovedano delati nadšite! Saj si zna gospoda pomagati v slučaju kake inšpekcije s tem, da napravi iz nadšitov kratkomalo nadure, s tem zamaši inšpekcijskemu organu oči in stvar gre po svojem protipostavnem potu naprej. Samo po sebi razumljivo je, da družba prihrani s takim postopanjem celo vrsto delavcev, ki bi jih morala sicer pri sedanjih produkciji premoga imeti oziroma nastaviti. Zelo pogostoma se v takih razmerah pripeti, da napravijo delavci v mesecu zelo mnogo šiltov ter da dobe ob plači za ves svoj trud naravnost smešno bagatelo. Gospodov pa vest prav nič ne peče, čeprav otrokom vzamejo hranitelja. **Trboveljski rudnik je v sedanjih upravnih razmerah pravcati mlin za delavske kosti.**

Ta konfiskacija je zloraba uradne oblasti, ki jo je zagrešilo državno pravdnništvo v Celju. Zategadelj vprašamo podpisani:

Ali je gospod minister voljan poskrbeti za to, da ostanejo članki, ki najdejo v Gradcu milost državnega pravdnništva, tudi v Celju nedotaknjeni?

Ali hoče gospod minister zabraniti, da se s takimi konfiskacijami avstrijska časniška policija?

Ali gospod minister ne misli, da bi bil že čas napraviti konec izrodu takih konfiskacij z odpravo objektivnega postopanja?

Jokl, Volkert, Gröger, Hillebrand, dr. Marek, Palme, Reifmüller, dr. Schacherl, **Cingr**, Diamand, Hudec, Liebermann, Reger, Moraczewski, Klemensiewicz, Grigoroviči.

Dunaj, 3. junija 1912.

KARL KAUTSKY:

Strokovno gibanje.

(Konec.)

Tako pridejo »aristokratske« delavske plasti druga za drugo do tega, da ne smatrajo svojih bojev proti izkoriščanju za ločene boje, v katerih gre samo za njih posebne interese, ampak za dele velikega razrednega boja, ki ga vodi do spoznanja, da boji drugih proletarskih plasti nikakor niso brezpomembni zanje, da gre v teh bojih tudi za njihovo stvar, da imajo torej dolžnost udeleževati se jih, kjer jim je le možno, jih podpirati in pospeševati. Pridejo do spoznanja, da morajo braniti, po možnosti tudi interese tistih proletarskih plasti, ki se še ne morejo braniti z lastno močjo, ki stoje še izven okvirja delavskega gibanja.

Obenem pa se tudi iz vrst nekvalificiranih delavcev dviga plast za plastjo. Že pogled na velike boje kvalificiranih delavcev vpliva razgibajoče in bodreče na mnoge njih »nekvalificiranih« bratov. Podobne vplive, ki jih rode boji za delavsko varstvo, smo že omenjali. Učinkuje pa še cela vrsta drugih vzrokov, ki vsled ugodnih okoliščin zdajpazdaj povzročajo, da vstopi kaka delavska plast v vrste bojujočega se proletariata.

Neposredni gospodarski uspehi bojev nekvalificiranih proletarcev so navadno neznatni. Njih zgodovina je dolga vrsta porazov, prekinjena z malim številom posamičnih zmag (Engels). Toda kakor velikan Antej v grški pravljici so tudi proletarci zajemali iz poraza novo moč. Kakorkoli je izid boja, vendar samo boj moralno dviga delavstvo, samo boj zbudi in uveljavi v njih vse one lastnosti, ki smo jih bili zgoraj označili za značilne lastnosti proletariata, samo boj pospešuje njega moralni in družabni preporod, čeprav morda tupatam nič ne koristi njega gospodarski povzdigi ali ima morda celo gospodarsko poslabšanje za posledico.

Tako se polagoma tvori iz kvalificiranih in nekvalificiranih proletarcev plast gibajočega se delavskega razreda — delavsko gibanje. To je za vse interese svojega razreda se bojujoči del proletariata, njega ecclesia militans (bojujoča se cerkev). Ta plast vedno bolj narašča prav tako na stroške prejšnjih, v omejeni sebičnosti živelih »aristokratov« dela kakor na stroške tope »druhalji«, še v brezupnosti in slabosti životarjajočih spodnjih plasti meznega proletariata. Videli smo, da delavski proletariat neprenehoma narašča; tudi vemo, da je vedno bolj odločujoč za druge delavske razrede, katerih življenjske razmere, katerih mišljenje in čutenje je vedno bolj odvisno od njegovega; in vidimo, da je v tej zmerom naraščajoči množici bojeviti del ne le sam po sebi, ampak tudi razmeroma vedno večji. Kakor hitro tudi narašča proletariat, njega bojujoči se del raste še nagleje.

Bojujoči se proletariat je pa najvažnejši in najizdatnejši vir socialne demokracije. Socialna demokracija v svojem bistvu ni nič drugega, kakor svojega cilja se zavedajoči del bojujočega se proletariata; ta ima stremljenje, da se vedno bolj enači s socialno demokracijo; na Nemškem in v Avstriji sta v resnici obadva zrastle v eno celoto.

KAREL KAUTSKY:

Politični boj.

Kakor posnema proletariat rokodelske pomočnike v ustanavljanju svojih prvih opornih organizacij, tako so tudi njega prva bojna sredstva povsod, kjer nastopa v strnjelih množicah, enaka kakor so jih uporabljali rokodelski pomočniki: bojkot, zlasti pa stavke.

Vendar proletariat ne more obstati pri teh bojnih sredstvih. Čem bolj se posamične plasti iz katerih sestoji, sklepajo v enoten delavski razred, tem bolj morajo dobiti njega boji politični značaj, kajti, kakor pravi že komunistični manifest, vsak razredni boj je politični boj.

Že potrebščine čistega strokovnega boja silijo delavce, da stavijo politične zahteve. Videli smo, kako smatra moderna država za svojo nalogo, da onemogoča delavcem organizacije. Tajna organizacija pa je vedno le nezadostno nadomestilo vnanje, in to velja tem bolj, čem večje so množice, ki naj bi se strnile v eno telo. Čem bolj se razvija proletariat, tem bolj potrebuje svobodo združevanja, koalicijsko svobodo.

Toda samo ta svoboda ne zadostuje, če hoče proletariat svoje organizacije kar najpopolneje izpopolniti in kar najspretnije porabiti. Opozarjali smo že, kako lahko je bilo združevanje rokodelskim pomočnikom. V vsakem mestu jih je delalo razmeroma tako malo v vsake poklicu, da so bili v neprekinjeni osebni zvezi med sabo. Večinoma je zadostovala samo ena pivnica, da je sprejela vase pomočnike enega rokodelstva. Vsako mesto pa je več ali manj tvorilo zase gospodarsko celoto. Prometna pota so bila slaba, promet iz mest v mesta neznaten. Posamični potujoči rokodelčiči so v teh okoliščinah popolnoma zadostovali, da so ohranili stik med pomočniškimi organizacijami posamičnih mest.

Dandanes dela v velikih industrijskih središčih na tisoče delavcev, katerih vsak stoji le z nekaterimi maloštevilnimi delovnimi drugimi, ne pa z ogromno množico svojih tovarišev v ožjem osebnem stiku. Da se spravijo te množice v medsebojni stik, da se v njih zbudi zavest njih širše interesne skupnosti in da se pridobe za organizacije, ki služijo varstvu njih interesov, za to je treba možnosti svobodnega govora do velikih množic, treba je svobode zborovanja in časopisja. Rokodelski pomočniki niso potrebovali časopisja. Za malenkostne razmere, v katerih so živeli, je zadostovalo ustmeno občevanje. Da se neznanke množice današnjih meznih delavcev združijo v organizacijah in se privedejo do enotnega dela, pa je brez časopisja naravnost nemogoče.

To velja tem bolj, čem bolj se razvijajo moderna prometna sredstva, ki so kapitalistom mogočno orožje v njih bojih proti delavcem. Omogočijo jim n. pr. naglo razpošiljanje velikih delavskih množic v velike daljave; če pridejo s svojimi delavci v konflikt, tedaj jih lahko nadomeste z vnanjimi delovnimi močmi, ako niso te v nobeni zvezi z onimi. Razvoj prometa tedaj vedno nujneje povzroča, da se strnejo posamična krajevna gibanja delavcev različnih poklicov v enotno gibanje, združujoče vse bojujoče delavstvo cele dežele in slednjič vseh industrijskih dežel. Ta narodna in mednarodna združitev meznega delavstva pa potrebuje časopisja še bolj kakor ga potrebuje krajevno organizacijsko delo.

Zato tudi vidimo: kjerkoli se delavski razred dviga in dela prve poskuse, da si pribori povzdigo svojega gospodarskega položaja, povsod stavi razen čistih gospodarskih zahtev tudi politične, namreč zahteve svobodnega združevanja, zborovanja in časopisja. Te svobode so za delavski razred največjega pomena; del tistih njegovih življenjskih pogojev so, ki jih neobhodno rabi za svoj razvoj. Luč

Priporočamo našim gospodinjam pravi :FRANCKOV:
kavni pridatek z tovarniško znamko :kavni mlinček:
iz zagrebske tovarne.

in zrak pomenijo za proletariat, in kdor mu jih popači ali vzame ali pa hoče delavstvo ovirati v boju za pridobitev in razširjenje teh svobod, je eden najhujših sovražnikov proletariata, pa naj čuti ali hlini zanj še tako veliko ljubezen, naj se imenuje anarhist, krščanski sociallec ali kakorkoli. Prav tako, kakor njega odkriti sovražniki, tudi on škodi proletariatu, in vseeno je, če dela to iz zlobnosti ali iz nevednosti, boj proti njemu se mora voditi prav tako kakor proti priznanim nasprotnikom proletariata.

(Konec)

Zapisnik

seje predstojništva združene bratovske skladnice v Trbovljah, ki se je vršila dne 7. junija 1912 v ravnateljstveni pisarni v Trbovljah.

Dnevni red:

1. Provizijoniranja. 2. Zdravniške zadeve. 3. Odlok c. kr. rudniškega revirnega urada v Celju 26. marca 1912, št. 359 v zadevi zgradbe bolnišnice. 4. Prošnja usmiljenih bratov v Gradcu za prispevek k zgradbi bolnišnice v Št. Petru v Savinjski dolini. 5. Odlok c. kr. rudniškega revirnega urada v Celju z dne 30. maja 1912, št. 1729 v zadevi sistiranja sklepa predstojništva glede vštetja službenih let Franc Stradarju. 6. Raznoterosti

I.

Na podlagi zdravniških izpričeval se upo-koje: V Trbovljah: Matija Bezgovšek, s 1. rožnikom 1912 z mesečno pokojnino v znesku K 2376.

V Hrastniku: Črešnovar Matija s 1. rožnikom in K 2333 mesečno. Golouh Ivan, s 1. rožnikom in K 3564 mesečno. Dolinar Ivan, s 1. rožnikom in K 1782 mesečno.

II.

V dopisu, ki se prečita, naznanja g. dr. Berdach, da je še vedno bolan, vsled česar bo moral službo opustiti in prosi po 17letnem službovanju za izplačanje plače za 4 mesece kot odpravnino, obenem priporoča za svojega naslednika dr. Hugona Baumgarten-a, ki ima kot kirurg izvrstno klasifikacijo. Predsednik priporoča sprejetje navedenega zdravnika pod pogojem, da se zaveže ravnati se po odredbah, ki jih predstojništvo na podlagi pravil ukrene. Novi zdravnik naj bi se nastavlja proti trimesečni odpovedi z isto plačo kakor jo je imel g. dr. Berdach. Nastavljen je imenovanega zdravnika se sklone soglasno. Gospodu dr. Berdachu se dovoli kot odpravnina K 1000, toda pod pogojem, da ostane toliko časa še na svojem mestu, dokler ne nastopi službe novi zdravnik.

III.

Odlok c. kr. rudniškega revirnega urada v Celju z dne 26. sušca 1912, št. 539 se prečita ter ga vzame predstojništvo na znanje.

IV.

Prošnja usmiljenih bratov se odkloni.

V.

Odlok c. kr. rudniškega revirnega urada v Celju z dne 30. vel. travna 1912, št. 1729 se prečita ter se sklone, da se proti njemu ne vložijo ugovor.

VI.

Podpore, ki jih je od zadnje seje izplačal predstojnik, se vzamejo na znanje. V svrhu obiska zdravilišča se dovoli: Topolšek Franciški K 70—, Polanc Ivan-u K 80—, Bidovec Ivanki K 70— in Letnik Pavli K 70—. Vrh tega se dovoli sredstva za spremljevalca Topolšek Franciške. Bolniškemu strežaju Hribovšek Alojziju se s 1. rožnikom poviša mesečna plača na K 100—.

Uradnikom bratovske skladnice se zaproseni dopust dovoli. Podpore se dovoli: Porle Franc K 15—, Germ Ivan K 15—, Borstner Peter K 15—, Močnik Jurij K 50—, Žibret Franc K 15—, Črešnovar Matija K 15—, Gorimšek Lovro K 10—, Čretnik Tomaž K 20— in Drnovšek Anton K 20—. Na predlog člana predstojništva Mozetič Antona se izredni občni zbor skliče na dan 7. mal. srpana 1912 z dnevnim redom kakor ga je bila sklenila zadnja seja. Nato je predsednik sejo zaključil.

Pleskovič, zapisnikar. A. Heinrich, predsednik. F. Heutman, Fl. Kronthaler, Fr. Mastnak, Fl. Majdič, Martin Kozole, Al. Bočko, Urlep, M. Kolman, P. Gosak, J. Zupan, A. Mozetič, Avg. Tratnik, P. Groblar, Mlakar Martin.

Rudarji pozor!

Agentje hidijo okrog in nabirajo rudarje po naših krajih za nemški rudnik „Nemški cesar“. S takimi agentji ima delavstvo bridke izkušnje: zapeljana žrtev ostane navadno v tujini sama z družino in brez sredstev. Zato svarimo rudarje pred obljubami, s katerimi love taki agentje delavske žrtve. Tudi v rudniku „Nemški cesar“ bo najbrž tako grdo delo in slaba plača, da se ondotni delavci branijo dela.

Dopisi.

Trbovlje.

— Podrepniška predrznost. Kakor povsod, kjer se najaja večje število delavcev, se tudi pri nas še vedno najde revček na duhu, ki v svoji neumnosti računa s tem, ako bo interesom svojih tovarišev nasprotoval, da bo avanziral za kakega „aufsihta“. Tu imamo na primer nekega Bolnerja, ki drugače sliši travo rasti, ta možicelj se je dne 20. t. m. ujedal nad našimi sodrugi, ki so raznašali „Zarjo“, češ v naši hiši ne sme biti nihče naročen na njo. Razume da Bolner ne ve, kaj blebota, „on“ namreč pri „naši hiši“ nima popolnoma nič govoriti ker je v njej kakor vsi drugi od danes do jutri. Če smejo biti drugi rudarji v „naši“ hiši naročeni na „Zarjo“ ali ne, ne bo gospodina Bolnerja nihče vprašal. Tudi je pri tej priliki Bolner psoval enega našega sodruga s šemo, po njegovem mnenju bi bilo najboljšje, če bi bili na merodajnih mestih pri inštitucijah rudarjev sami „štajgerji in pjontarji“, pridušal se je, da bo pri volitvah v to svrhu agitiral. No, Bolner naj le pazi, ako ne bo brzdal strupenega jezička, da ne bo naposled sam šema ostal. Za agitacijo proti delavskim kandidatom mu svetujemo, naj si vzame za pomočnika dolgo uhljatega Fortetovega Miheta. Giiha vkup štrina.

— Shod in konferenca. V soboto dne 15. t. m. se je vršil ob pol 7. zvečer na dvorišču Delavskega doma javen shod rudarjev, na katerem je razložil sodrug Et. Kristan iz Ljubljane pomen strokovne organizacije in delavskega časopisa za rudarje. Želeti bi bilo, da ne bi ostale besede sodruga Et. Kristana glas vpijočega v puščavi. H koncu sta še spregovorila sodruga Sitter in Tokan. Drugi dan dopoldne se je vršila v Delavskem domu lokalna konferenca trboveljskih sodrugov, kateri je tudi prisostvoval sodrug Et. Kristan. Konferenca se je bavila s vprašanjem razširjenja našega dnevnika „Zarje“, ter so se storili v tem oziru primerni sklepi. Na sodrugih je sedaj ležeče, da se besede in sklepi izpremene v dejanja.

— Alkohol — sovražnik delavstva. Pri nas opazamo, da je videti ob priliki izplačevanja zaslužka jako neprijetne prizore, da alkohol, ki ovladuje še precejšnje število rudarjev, povzroča neizmerno škodo. Ne samo, da škoduje delavcem s tem, da jih duševno in telesno ubija, temveč jim škoduje tudi materialno in sicer v dveh oblikah, prvič se zapravlja denar, za katerega bi bilo bolj pametno kupiti si tečne hrane, in drugič faktorji, ki imajo besedo pri določevanju plače, vedno pravijo „Poglejte, če ne bi dobro zaslužili tedaj, ne bi mogli hoditi pijani okoli“. Ta izrek uporabljajo najraje vselej takrat, kadar gre za boljšo plačo. Seveda ne upošteva gospoda dejstva, da delavec, ki takorekoč celi mesec strada, mora biti pijan, če izpije še tako malo žganja na prazen in sestradan želodec. Že z ozirom na to alkoholnost ne bi smeli delavci nikdar udajati pijančevanju. Žganje, ki ni nič drugega kakor strup, ki ubija človeški organizem, je napravil med rudarji že strašansko veliko zlo, veliko rudarskih družin je že uničil, zato bi se morali tega zla, ki jim pripravlja prerani grob na celi črti v svojem, in v interesu svojih družin, izogibati. Stvar je sicer jako neprijetna, toda resnice si ne smemo zakrivati posebno ne takrat, ko opazamo, da alkohol škoduje rudarjem na celi črti v njihovem napredovanju, da pa tudi strokovna organizacija v takih razmerah trpi, je samoposebi razumljivo, toda o tem pri drugi priliki več. Tudi ne smemo zamolčati, da delodajalci radi vidijo, ako se udaja delavstvo žganjepitju, ker dobro vedo, da delavstvo, ki je temu zlu vdano, ni zmožno bojevati se za boljši obstanek ter da je delavstvo, ki umamlja svoje možgane z alkoholom, brez

prepričanja, brez volje, toda dober objekt za brezmejno izkoriščanje. Dobro znamenje je, da v Trbovljah razsaja žganje le še med neorganiziranimi rudarji, kar je nepobiten dokaz, kako blagodejno vpliva organizacija na delavstvo. Drugo zlo, ki tudi napravlja med rudarji veliko škode, je igra na karte. Tudi o tem se bo treba ob priliki pomeniti.

— Nesreča na delu. Od 20. na 21. ob 2. ponoči je na vzhodnem okrožju št. 2 trboveljskega rudnika zasulo oženjenega rudarja Jelena Alojzija. Padla je na njega vsebina petih vozičkov materiala, ki ga rabijo za zasipanje. Njegov tovariš ga je le s težkim trudom izkopal. Pri padcu se je Jelenu zasadila v hrbet železna spona (klanfa). Težko ranjenega Jelena so prenesli v rudniško bolnišnico. Okreval bo težko. Jelen je oče treh malih otrok.

— Za „Zarjo“. Na praznik v soboto 29. junija t. l. pojde naša rudarska godba delavskih organizacij igrati v Ljubljano, kjer priredi kranjska „Vzajemnost“ popoldne na vrtu „Narodnega doma“ veliko ljudsko veselico v korist našega dnevnika „Zarje“. To priliko bo več sodrugov porabilo in bo ta dan napravilo izlet v Ljubljano. Priporočamo tudi širšim krogom sodrugov naj bi se temu izletu pridružili. Kdor bi se nameraval izletu pridružiti, naj se zglašijo pri sodrugu Tokanu v rudarskem tajništvu.

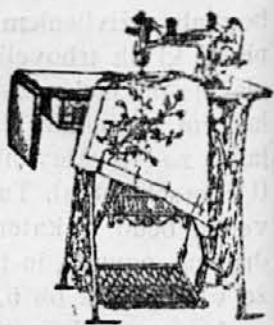
Zabukovca.

— Shod. V nedeljo 14. julija 1912 bo ob 3. popoldne v prostorih gostilne g. Grainerjeve zelo važen shod rudarjev. Vabimo vse rudarje našega kraja, da se tega shoda udeleže vsi do zadnjega.

I. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

**Konsumno društvo rudarjev
v Hrastniku**

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Priporočamo našim KOLINSKO CIKORIJO!
-- gospodinjam --
iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani.

Izdajatelj in zalagatelj Ivan Tokan. — Odgovorni urednik Ignacij Sitter v Trbovljah. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.